

ПРЕДШКОЛСКА ПЕДАГОГИЈА план рада за школску 2026./2027. годину

Предметна наставница: **Марија Маловић** (контакт: verticipredskolstvo@gmail.com)

Часови предавања: среда 10:50-12:25; Часови вежби: среда 12:40-13:25

ЗБИРНА ТАБЕЛА НАСТАВНИХ ТЕМА

Литература се наводи кумулативно: сваки извор је унет само уз прву тему за коју је потребан и подразумева се да важи и за наредне теме.

Плаво: теоријска настава; зелено: практична настава; жуто: задатак за професионалну праксу.

П – број двочаса предавања; В – број часова вежби; З – задатак за праксу

Тема	П	В	З	Литература и материјали	Метода рада
Уводни час: упознавање, представљање материјала за наставу и договори око динамике рада	1				Представљање, упознавање и договарање
Предшколска педагогија као научна и наставна дисциплина	1			Марјановић, А. (1987). Предшколско дете, 1–4. Савез педагошких друштава Југославије. Поглавље: О могућностима научног заснивања васпитне праксе у предшколским установама (стр. 27–37). Презентација са часа	Предавање са дискусијом; вођено читање и анализа научног текста; проблематизација односа теорије и праксе.
Предмет дисциплине и систем основних научних појмова	1			Каменов, Е. (1999). Предшколска педагогија, књига прва. Поглавља: Предшколска педагогија као научна дисциплина (стр. 5–16); Предшколска педагогија као наставна дисциплина (стр. 17–22); Васпитање и узраст (стр. 20–40). Уређени материјали за наставу на тему: Основни појмови предшколске педагогије и њихова међусобна повезаност: васпитање, образовање, учење, развој, социјализација, нега, искуство, делатност и пракса. Презентација са часа	Предавање са дискусијом; појмовно разграничење; интерактивни рад у малим групама; израда концептуалне мапе.
Упоредна анализа Каменова и Марјановић и израда почетне мапе појмова		2		Исечци текстова за читање; Шема за израду мапе појмова	Вођено читање; анализа стручних и научних текстова; интерактивни рад у малим групама; израда и критичка анализа концептуалне мапе.

Тема	П	В	З	Литература и материјали	Метода рада
Интердисциплинарност и педагошка перспектива	1			Уређени материјали за наставу на тему: Педагошка перспектива различитих тема Презентација са часа	Предавање са дискусијом; упоредна анализа различитих научних перспектива;
Филозофска и вредносна полазишта предшколског васпитања и образовања	1			Крњаја, Ж. и Павловић Бренеселовић, Д. (2017). Калеидоскоп – Основе диверсификованих програма предшколског васпитања и образовања. Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Поглавље: Оквир калеидоскопа: вредности (стр. 15–18). Презентација са часа	Предавање са дискусијом; анализа научних и вредносних исказа; дебата и аргументовање; критичко читање.
Методологија проучавања предшколског васпитања	2			Предлог додатне литературе за читање: Пешић, М. (1998). Истраживања практичара. У М. Пешић (ур.), Педагогија у акцији: Методолошки приручник (стр. 58–74). Филозофски факултет, Институт за педагогију и андрагогију. Уређени материјали за наставу на тему: Од истраживачког питања до педагошког податка: фокус и јединица посматрања, показатељи, разликовање записа, податка, тумачења и вредносне процене, ограничења закључивања и етичка питања посматрања. Презентација са часа	Предавање са дискусијом; демонстрација истраживачког поступка; анализа аутентичних ситуација; методолошке вежбе.
Од научног појма до педагошког питања; допуњавање мапе и анализа васпитних ситуација		2		Материјали за анализу педагошких ситуација и случајева (описи, фотографије, видео-записи и конструисане ситуације).	Решавање проблемских задатка; анализа аутентичних ситуација; студија случаја; групна дискусија и аргументовање.
Основе фокусираног посматрања и заједничко испробавање протокола		2		Протокол за фокусирано посматрање васпитно-образовне праксе.	Симулација и демонстрација; анализа видео-записа; истраживачка вежба; упоређивање записа и вођена рефлексција.
Договор о истраживачком питању, протоколу, улогама и групном задатку за праксу		1		Протокол за прикупљање података Форма за писање извештаја о обављеном задатку са праксе	Заједничко планирање истраживачке активности; рад у малим групама; договор о етичким правилима и критеријумима вредновања.
Како настаје педагошки податак: фокусирано посматрање једне ситуације у вртићу			✓		Мини-истраживање у пракси; фокусирано посматрање; групно прикупљање и анализа података; израда извештаја.

Тема	П	В	З	Литература и материјали	Метода рада
Заједничка анализа првог задатка и методолошка рефлексија о прикупљеним подацима		2		Критеријуми за оцењивање задатака са праксе	Групна анализа искустава из праксе; презентација резултата; критичка интерпретација података; вођена фокусирана рефлексија.
Детињство као биолошка, друштвена, културна и историјска категорија	2			Мишкељин, Л. (2022). Детињств(а)о, концептуализација и конкретизација: Импликације за праксу предшколског васпитања и образовања. Институт за педагогију и андрагогију. Поглавља: Омеђавање детињства (стр. 29–43), Између „простора (стр. 45–53) и Интермецо (стр. 55–62). Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“. Делови: Теоријске поставке о детету и детињству и Сагледавање детета (стр. 13–14). Презентације са предавања	Предавање са дискусијом; анализа текстова; упоредна анализа историјских и савремених слика о детету.
Друштвено васпитање, холистички развој и интегрисано учење детета	1			Крњаја, Ж. и Павловић Бренеселовић, Д. (2022). Водич за развијање теме/пројекта са децом. Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Поглавље: Интегрисани приступ учењу у Основама програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“ (стр. 8–11). Крњаја, Ж. и Павловић Бренеселовић, Д. (2017). Калеидоскоп – Основе диверсификованих програма предшколског васпитања и образовања. ИПА. Поглавље: Основе калеидоскопа, како деца уче (стр. 21–44). Презентација са предавања	Предавање са дискусијом; концептуално повезивање; анализа примера интегрисаног учења; проблематизација редукционистичких приступа.
Добробит и односи као основа развоја и учешћа детета	2			Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“. Одељак Вршњаци (стр. 34–35). Предлог додатне литературе за читање: Павловић Бренеселовић, Д. (2012). Односи на раним узрастима. У А. Бауцал (ур.), Стандарди за развој и учење деце раних узраста у Србији (стр. 133–150). Институт за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду и УНИЦЕФ. Павловић, А. (2019). Вршњачки односи на предшколском узрасту и услови подстицања позитивне вршњачке интеракције. Педагошка стварност, 65(2), 145–154. Презентације са предавања	Предавање са дискусијом; анализа стручних текстова и ситуација; студија случаја; вишеперспективна анализа односа.
Игра и стваралаштво као специфични облици дејег делања	2			Марјановић, А. (1987). Дечја игра и стваралаштво. Предшколско дете, 17(1–4), 85–101. Предлог додатне литературе за читање: Крњаја, Ж. (2012). Игра на раним узрастима. У А. Бауцал (ур.), Стандарди за развој и учење деце раних узраста у Србији (стр. 110–132). Институт за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду; УНИЦЕФ. Презентације са предавања	Предавање са дискусијом; анализа текста; анализа примера игре; проблематизација инструментализације игре.

Тема	П	В	З	Литература и материјали	Метода рада
Права детета, партиципација, различитост и припадање	1			Аврамовић, М. (2017). Питања дечје партиципације у пракси вртића. У М. Станчић, А. Тадић и Т. Николић Максић (ур.), ВасПИТАЊЕ данас: Остваривање васпитне функције кроз партиципацију (стр. 88–93). Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Павловић Бренеселовић, Д. (2017). Чиме вртић васпитава: Сегрегација наспрам партиципације. У М. Станчић, А. Тадић и Т. Николић Максић (ур.), ВасПИТАЊЕ данас: Зборник радова са националног научног скупа Сусрети педагога (стр. 33–39). ИПА и ПДС. Предлог додатне литературе за читање: Аврамовић, М. (2014). Кад смо питани, а не испитивани: Консултације са децом у покрету (Одабрани делови). Save the Children. Уређени материјали за наставу на тему: Права детета у свакодневном животу вртића: четири општа принципа Конвенције о правима детета. Уређени материјали за наставу на тему: Од присуства до припадања: разликовање физичке присутности, формалне укључености, партиципације и стварног припадања детета групи и заједници. Презентација са часа	Предавање са дискусијом; анализа нормативног документа и научних текстова; студија случаја; дебата о правима, моћи и одговорности.
Поновно читање искустава из праксе кроз појмове слике о детету, добробити, односа, игре и партиципације		2			Анализа аутентичних ситуација; рад у малим групама; вишеперспективна интерпретација; решавање проблемских задатака.
Припрема и договор о другом задатку за професионалну праксу		1		Протокол за прикупљање података Форма за писање извештаја о обављеном задатку са праксе	Заједничко планирање; испробавање протокола на примеру; договор о фокусу, показатељима, улогама и етичком поступању.
Дете као учесник у заједничкој ситуацији: односи, иницијатива и грађење значења			✓		Мини-истраживање у пракси; фокусирано посматрање; групно прикупљање и анализа података; документовање и извештавање.
Анализа другог задатка, поређење примера и завршна вођена рефлексја		2		Критеријуми за оцењивање задатака са праксе	Презентација и критичка анализа студентских радова; поређење случајева; групна дискусија; вођена рефлексја.

Тема	П	В	З	Литература и материјали	Метода рада
Породица као примарна заједница живота, односа и социјализације детета	2			Марјановић, А. (1987). Неки аспекти улоге породице у социјализацији детета. Предшколско дете, (1–4), 149–162. Марјановић, А. (1987). Васпитна функција породице. Предшколско дете, (1–4), 163–168. Презентације са часа	Предавање са дискусијом; анализа текстова; проблематизација дефицитарних и детерминистичких тумачења породице.
Институционално и ванинституционално предшколско васпитање: друштвена условљеност и историјски развој	1			Каменов, Е. (1999). Предшколска педагогија, књига прва. Завод за уџбенике и наставна средства. Поглавља: Предшколске установе као институције за друштвену бригу о деци и чинилац популационе политике (стр. 157–167); Настанак и развој забавишта (стр. 173–184). Презентација са часа	Предавање са дискусијом; историјско-компаративна анализа; анализа узрочно-последичних веза друштвеног контекста и институционализације.
Предшколска установа као део система и јавни ресурс: функције, организациони облици, доступност и праведност	1			Крњаја, Ж. и Павловић Бренеселовић, Д. (2017). Калеидоскоп – Основе диверсификованих програма предшколског васпитања и образовања. Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Поглавље: Огледала калеидоскопа: окружење (стр. 56–75). Вандекеркхове, А., и сар. (ур.). (2013). Приручник за диверсификацију програма предшколског васпитања и образовања. МПНТР Републике Србије. Поглавље: Значај квалитетних програма за предшколско васпитање и образовање (стр. 11–19). Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“. Делови: Теоријске поставке о програму и пракси; Сагледавање праксе вртића; Васпитно-образовне вредности; Сагледавање природе и функција предшколског васпитања и образовања (стр. 14–16). Уређени материјали за наставу на тему: Организациони и диверсификовани облици предшколског васпитања и образовања: однос диверсификације, доступности, укључивања и праведности. Презентација са часа	Предавање са дискусијом; анализа стручних текстова и програмског документа; решавање проблемских задатака о доступности и праведности.
Од установе као места чувања и припремања до вртића као отвореног система		2		Припремљени исечци текстова за читање; искази; случајеви Шема за израду матрице отворености установе	Вођено читање; анализа исказа и студија случаја; интерактивни рад у малим групама; израда матрице отворености установе.
Отварање вртића према породици и локалној заједници		2		Предлог додатне литературе за читање: Павловић Бренеселовић, Д. (2014). Партнерство са породицом: Три парадигме, два модела, једна или више стварности. У Н. Матовић, В. Спасеновић и Р. Антонијевић (ур.), Идентитет професије педагог у савременом образовању (стр. 111–116). Филозофски факултет Универзитета у Београду. Материјали за задатак (табела за мапирање ресурса и партнерство са породицом)	Студија случаја; решавање проблемских задатака; мапирање ресурса заједнице; групно осмишљавање партнерских ситуација.

Тема	П	В	З	Литература и материјали	Метода рада
Континуитет и дисконтинуитет искуства детета: адаптација, преласци и свакодневни живот вртића	1			Предлог додатне литературе за читање: Andersson Søre, M., Schad, E., & Psouni, E. (2023). Transition to preschool: Paving the way for preschool teacher and family relationship-building. Child & Youth Care Forum, 52(6), 1249–1271. Уређени материјали за наставу на тему: Транзиције и континуитет дечјих искустава: адаптација као узајаман, релациони и контекстуалан процес и подељена одговорност учесника; Свакодневне животно-практичне ситуације као места сусрета породичног и институционалног контекста. Презентација са часа	Предавање са дискусијом; анализа случајева; вишеперспективна анализа транзиција и свакодневних ситуација.
Преласци и свакодневне ситуације као места сусрета контекста		1		Припремљени примери из праксе за анализу	Анализа случајева из више перспектива; групна дискусија; вођена рефлексција; формулисање праваца промене праксе.
Партнерство породице, вртића и локалне заједнице	1			Марјановић, А. (1987). Дечји вртић као отворени систем. Предшколско дете, (1–4), 57–67 Презентација са часа	Предавање са дискусијом; анализа модела сарадње и партнерства; проблематизација односа моћи и учешћа.
Предшколска установа као заједница: организациона култура, етос и квалитет	1			Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“. Део: Предшколска установа – контекст реалног програма, са посебним освртом на културу и структуру установе. Презентација са часа	Предавање са дискусијом; анализа организационе културе и структуре; студија случаја; вишеперспективна процена квалитета.
Програм, програмска концепција, курикулум и реални програм	1			Уређени материјали за наставу на тему: Програм, програмска концепција, курикулум и реални програм: појмовно разграничење и међусобна повезаност. Презентација са часа	Предавање са дискусијом; појмовно разграничење; анализа програмског документа; израда појмовних веза.
Академска, развојна и холистичка програмска оријентација	1			Предлог додатне литературе за читање: Павловић Бренеселовић, Д. и Крњаја, Ж. (2014). Основе програма као димензија квалитета предшколског васпитања и образовања. Педагогија, 69(2), 212–225. Презентација са часа	Предавање са дискусијом; упоредна анализа програмских оријентација; анализа примера и аргументовање.
Упоредна анализа програмских докумената и израда почетне мапе програмских оријентација		2		Изводи из изворних програмских докумената предшколског васпитања и образовања у Србији; Материјали за израду мапа и аналитичких матрица.	Анализа докумената; интерактивни рад у малим групама; израда временске линије и мапе програмских оријентација; презентација налаза.

Тема	П	В	З	Литература и материјали	Метода рада
Тематско програмирање као покушај трансформације институционалног васпитања		2		Предлог додатне литературе за читање: Марјановић, А. (1987). Тематско програмирање: Извори, концептуализација, педагошка разрада и примена, ефекти. Предшколско дете, 17(1-4), 39-55.	Анализа текста; промишљање о могућностима примене у пракси
Теоријско-вредносна полазишта Основа програма „Године узлета“	1			Уређени материјали за наставу на тему: Добробит и диспозиције за учење као циљеви програма. Презентација са часа	Предавање са дискусијом; анализа програмског документа; повезивање слике о детету, учењу, вртићу, програму и васпитачу.
Реални програм: односи, делање и контекст	2			Крњаја, Ж. и Павловић Бренеселовић, Д. (2017). Календоскоп – Основе диверсификованих програма предшколског васпитања и образовања. Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Поглавље: Како се гради програм (стр. 78-86). Презентација са часа	Предавање са дискусијом; анализа научног текста и ситуација из праксе; концептуално повезивање односа, делања и контекста.
Од програмског документа до реалног програма: допуњавање мапе програмских појмова и оријентација		2		Материјали за анализу на часу (аутентичне ситуације, фотографије, видео записи, случајеви...)	Анализа аутентичних ситуација, фотографија и видео-записа; студија случаја; рад у малим групама; критичка интерпретација.
Квалитет и савремене противречности: од концепције до праксе	1			Крњаја, Ж. и Павловић Бренеселовић, Д. (2014). Политика обезбеђивања квалитета предшколског васпитања у Србији. У Д. Павловић Бренеселовић, Ж. Крњаја и Л. Радуловић (ур.), Педагошки модели евалуације и стратегије развијања квалитета образовања (стр. 11-34). ИПА. Предлог додатне литературе за читање: Ковачевић, З. (2022). Чиме се бавимо у вртићу и зашто мислимо да је то важно? Research in Pedagogy, 12(2), 391-406. Уређени материјали за наставу на тему: Од програмске концепције до реалне праксе: формална и суштинска програмска промена, противречности и ризик школаризације. Презентација са часа	Предавање са дискусијом; анализа политике и праксе; критичка анализа противречности; дебата и аргументовање.
Професија и професионални идентитет васпитача	2			Вандекеркхове, А., и сар. (ур.). (2013). Приручник за диверсификацију програма предшколског васпитања и образовања. Поглавља: Питање квалитета предшколског васпитања и образовања – о чему говоримо (стр. 39-41); Питања о компетенцијама васпитача (стр. 41-44); Питања квалитета васпитно-образовне праксе (стр. 45-46). Уређени материјали за наставу на тему: Професионални идентитет васпитача: имплицитне теорије, улоге, аутономија, одговорност, етичност, рефлексивност и заједница учења. Презентације са часова	Предавање са дискусијом; анализа професионалних дилема; студија случаја; рефлексивно преиспитивање имплицитних теорија.

Тема	П	В	З	Литература и материјали	Метода рада
Припрема и заједничко испробавање протокола за завршни задатак током праксе		2		Протокол за посматрање Форма за сачињавање извештаја о обављеном задатку Примери за анализу	Симулација и демонстрација; заједничко планирање истраживања; анализа видео-записа; договор о етичком поступању.
Трагови програмске концепције у реалном програму: анализа једне ситуације у вртићу			✓		Мини-истраживање у пракси; фокусирано посматрање; анализа програмских полазишта; групни извештај и рефлексивни осврт.
Анализа завршног задатка, израда мапе професионалног идентитета и синтеза учења		3		Критеријуми за оцењивање задатака са праксе Форма за израду мапе професионалног идентитета	Презентација резултата праксе; критичка анализа студентских радова; групна анализа искустава; вођена рефлексција; израда мапе професионалног идентитета.
УКУПНО	30	30	3		

Списак обавезне литературе за припрему испита

(сва литература збирно је даћа у уређеној хресоматији за припрему испита)

1. Марјановић, А. (1987). *Предшколско деће*, 1–4. Савез педагошких друштава Југославије. Поглавље: **О могућностима научног заснивања васпитне праксе у предшколским установама** (стр. 27–37).
2. Каменов, Е. (1999). *Предшколска ђедајоја, књија ђрва*. Поглавља: **Предшколска педагогија као научна дисциплина** (стр. 5–16); **Предшколска педагогија као наставна дисциплина** (стр. 17–22); **Васпитање и узраст** (стр. 20–40).
3. Крњаја, Ж. и Павловић Бренеселовић, Д. (2017). *Калеидоској – Основе диверсификованих ђројрама ђредшколској васџијања и образовања*. Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Поглавље: **Оквир калеидоскопа: вредности** (стр. 15–18).
4. Мишкељин, Л. (2022). *Деџињсџв(а)о, концевџуализација и конкреџизација: Имџликације за ђраксу ђредшколској васџијања и образовања*. Институт за педагогију и андрагогију. Поглавља: **Омеђавање детињства** (стр. 29–43), **Између „простора** (стр. 45–53) и **Интермецо** (стр. 55–62).
5. *Основе ђројрама ђредшколској васџијања и образовања „Године узлеџа“*. Делови: **Теоријске поставке о детету и детињству** и **Сагледавање детета** (стр. 13–14).
6. Крњаја, Ж. и Павловић Бренеселовић, Д. (2022). *Водич за развијање џеме/ђројекџа са децом*. Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Поглавље: **Интегрисани приступ учењу у Основама програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“** (стр. 8–11).
7. Крњаја, Ж. и Павловић Бренеселовић, Д. (2017). *Калеидоској – Основе диверсификованих ђројрама ђредшколској васџијања и образовања*. Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Поглавље: **Основе калеидоскопа, како деца уче** (стр. 21–44).
8. *Основе ђројрама ђредшколској васџијања и образовања „Године узлеџа“*. Одељак **Вршњаци** (стр. 34–35).
9. Марјановић, А. (1987). **Дечја игра и стваралаштво**. *Предшколско деће*, 17(1–4), 85–101.
10. Аврамовић, М. (2017). **Питања дечје партиципације у пракси вртића**. У М. Станчић, А. Тадић и Т. Николић Максић (ур.), *ВасПИТАЊЕ данас: Осџваривање васџијне функције кроз ђарџицијацију* (стр. 88–93). Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду.
11. Павловић Бренеселовић, Д. (2017). **Чиме вртић васпитава: Сегрегација наспрам партиципације**. У М. Станчић, А. Тадић и Т. Николић Максић (ур.), *ВасПИТАЊЕ данас: Зборник радова са националној научној скуџа Сусреџи ђедајоја* (стр. 33–39). Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду; Педагошко друштво Србије.
12. Марјановић, А. (1987). **Неки аспекти улоге породице у социјализацији детета**. *Предшколско деће*, (1–4), 149–162.

13. Марјановић, А. (1987). **Васпитна функција породице**. *Предшколско дејше*, (1–4), 163–168.

14. Каменов, Е. (1999). *Предшколска педогоија, књиа прва*. Завод за уџбенике и наставна средства. Поглавља: **Предшколске установе као институције за друштвену бригу о деци и чинилац популационе политике** (стр. 157–167); **Настанак и развој забавишта** (стр. 173–184).

15. Крњаја, Ж. и Павловић Бренеселовић, Д. (2017). *Калеидоскоп – Основе диверсификованих програма предшколског васпитања и образовања*. Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Поглавље: **Огледала калеидоскопа: окружење** (стр. 56–75).

16. Вандекеркхове, А., Трикић, З., Мишкељин, Л., Питерс, Ј., Лакићевић, О. и Коруга, Д. (ур.). (2013). *Приручник за диверсификацију програма предшколског васпитања и образовања*. Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Поглавље: **Значај квалитетних програма за предшколско васпитање и образовање** (стр. 11–19).

17. *Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлећа“*. Одељци: **Теоријске поставке о програму и пракси; Сагледавање праксе вртића; Васпитно-образовне вредности; Сагледавање природе и функција предшколског васпитања и образовања** (стр. 14–16).

18. Марјановић, А. (1987). **Дечји вртић као отворени систем**. *Предшколско дејше*, (1–4), 57–67.

19. *Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлећа“*. Одељак **Предшколска установа – контекст реалног програма**, са посебним освртом на културу и структуру установе.

20. Крњаја, Ж. и Павловић Бренеселовић, Д. (2017). *Калеидоскоп – Основе диверсификованих програма предшколског васпитања и образовања*. Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Поглавље: **Како се гради програм** (стр. 78–86).

21. Крњаја, Ж. и Павловић Бренеселовић, Д. (2014). **Политика обезбеђивања квалитета предшколског васпитања у Србији**. У Д. Павловић Бренеселовић, Ж. Крњаја и Л. Радуловић (ур.), *Педогошки модели евалуације и сирашеије развијања квалитета образовања* (стр. 11–34). Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду.

22. Вандекеркхове, А., Трикић, З., Мишкељин, Л., Питерс, Ј., Лакићевић, О. и Коруга, Д. (ур.). (2013). *Приручник за диверсификацију програма предшколског васпитања и образовања*. Поглавља: **Питање квалитета предшколског васпитања и образовања – о чему говоримо** (стр. 39–41); **Питања о компетенцијама васпитача** (стр. 41–44); **Питања квалитета васпитно-образовне праксе** (стр. 45–46).

Додатна литература:

(лиџераџура са овој сѝиска није обавезна лиџераџура за сѝремање исѝиџа, већ ѝреѝорука за чиџање сѝѝуденѝима коѝи неке ѝеме желе боље да разумеју
чиџање ових ѝексѝова омоѝућава сѝѝуденѝима да се боље ѝриѝреме за рад на часовима ѝредавања и веѝби)

1. Пешић, М. (1998). **Истраживања практичара**. У М. Пешић (ур.), *Педаѝоѝија у акцији: Меѝодолошки ѝриручник* (стр. 58–74). Филозофски факултет, Институт за педагоѝију и андраѝоѝију.
2. Аврамовић, М. (2014). **Каг смо ѝиѝани, а не исѝиѝивани: Консулѝације са децом у ѝокреѝу** (Одабрани делови) Save the Children.
3. Крњаја, Ж. (2012). **Игра на раним узрастима**. У А. Бауцал (ур.), *Сѝанѝарѝи за развој и учење деце раних узрасѝа у Срѝији* (стр. 110–132). Институт за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду; УНИЦЕФ.
4. Павловић Бренеселовић, Д. (2012). **Односи на раним узрастима**. У А. Бауцал (ур.), *Сѝанѝарѝи за развој и учење деце раних узрасѝа у Срѝији* (стр. 133–150). Институт за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду и УНИЦЕФ.
5. Павловић, А. (2019). **Вршњачки односи на предшколском узрасту и услови подстицања позитивне вршњачке интеракције**. *Педаѝошка сѝварносѝ*, 65(2), 145–154.
6. Павловић Бренеселовић, Д. (2014). **Партнерство са породицом: Три парадигме, два модела, једна или више стварности**. У Н. Матовић, В. Спасеновић и Р. Антонијевић (ур.), *Иденѝиѝеѝ ѝрофесије ѝедаѝоѝ у савременом образовању* (стр. 111–116). Филозофски факултет Универзитета у Београду.
7. Марјановић, А. (1987). **Тематско програмирање: Извори, концептуализација, педагошка разрада и примена, ефекти**. *Предшколско деѝе*, 17(1–4), 39–55.
8. Andersson S , M., Schad, E., & Psouni, E. (2023). **Transition to preschool: Paving the way for preschool teacher and family relationship-building**. *Child & Youth Care Forum*, 52(6), 1249–1271.
9. Ковачевић, З. (2022). **Чиме се бавимо у вртићу и зашто мислимо да је то важно?** *Research in Pedagogy*, 12(2), 391–406.
10. Павловић Бренеселовић, Д. и Крњаја, Ж. (2014). **Основе програма као димензија квалитета предшколског васпитања и образовања**. *Педаѝоѝија*, 69(2), 212–225.

Списак припремљених наставних материјала

Припремљени наставни материјали (уз презентације са часова) намењени су систематизацији, повезивању и продубљивању садржаја који су предвиђени програмом предмета, а нису у довољној мери обухваћени обавезном литературау. Студенти ће материјале добијати током наставе и користићи их за припрему испита заједно са обавезном литературау.

1. **Основни појмови предшколске педагогије и њихова међусобна повезаност** васпитање, образовање, учење, развој, социјализација, нега, искуство, делатност и пракса.
2. **Од истраживачког питања до педагошког податка** фокус и јединица посматрања, показатељи, разликовање записа, податка, тумачења и вредносне процене, ограничења закључивања и етичка питања посматрања.
3. **Педагошка перспектива различитих тема** – како се долази до педагошких увида у различитим пољима људског сазнања и деловања
4. **Права детета у свакодневном животу вртића** четири општа принципа Конвенције о правима детета: недискриминација, најбољи интерес детета, право на живот и развој и право детета да изрази своје мишљење и буде саслушано.
5. **Од присуства до припадања** разликовање физичке присутности, формалне укључености, партиципације и стварног припадања детета групи и заједници.
6. **Организациони и диверсификовани облици предшколског васпитања и образовања** целодневни, полудневни, повремени, посебни и други облици програма; однос диверсификације, доступности, укључивања и праведности.
7. **Транзиције и континуитет дечјих искустава** транзиција као процес који обухвата период пре, током и након непосредне промене; адаптација као узајаман, релациони и контекстуалан процес; подељена одговорност детета, породице, васпитача и установе.
8. **Свакодневне животно-практичне ситуације као места сусрета породичног и институционалног контекста** долазак и одлазак, оброк, одмор, облачење, лична хигијена и боравак напољу као ситуације односа, комуникације, самосталности, учешћа и учења.
9. **Програм, програмска концепција, курикулум и реални програм** појмовно разграничење и приказ њихове међусобне повезаности.
10. **Добробит и диспозиције за учење као циљеви програма** диспозиције као дугорочни начини односа детета према себи, другима, учењу и свету, а не као листа издвојених знања и вештина.
11. **Од програмске концепције до реалне праксе** формална и суштинска програмска промена, имплементација као промена културе и праксе, актуелне противречности и ризик школаризације предшколског периода.
12. **Професионални идентитет васпитача** личне и имплицитне теорије, професионалне улоге, професионална аутономија и одговорност, етичност, рефлексивност и припадност професионалној заједници.

Материјали за рад на часовима вежби

Следећи материјали користе се за анализу и практичан рад на часовима вежби и не представљају годишњу испитну литературу:

1. **Избори из изворних програмских докумената предшколског васпитања и образовања у Србији** - кратки и међусобно упоредиви изводи из ранијих програмских докумената, Модела А, Модела Б и Основа програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“.
2. **Протокол за фокусирано посматрање васпитно-образовне праксе** - смернице за одређивање фокуса и јединице посматрања, бележење контекста и тока ситуације, разликовање описа и тумачења и етичко представљање података.
3. **Материјали за анализу педагошких ситуација и случајева** - кратки описи, фотографије, видео-записи и конструисане ситуације из живота вртића намењени анализи различитих теоријских, методолошких и програмских перспектива.
4. **Материјали за израду мапа и аналитичких матрица** - мапа основних појмова предшколске педагогије; матрица отворености предшколске установе; табела за мапирање ресурса и партнерства са породицом; мапа програмских оријентација и програмских појмова; форма за израду мапе професионалног идентитета..
5. **Протоколи и пратећи обрасци за задатке током професионалне праксе** - протоколи за фокусирано посматрање и прикупљање података, форме за сачињавање извештаја и критеријуми за оцењивање задатака.

Списак испитних питања

Ознаке нивоа питања:

- ★ за одговор је довољно темељно познавање једног извора из обавезне литературе;
- ★★ одговор захтева повезивање идеја из два или више извора обавезне литературе;
- ★★★ одговор захтева повезивање обавезне литературе са припремљеним наставним материјалима, садржајима обрађеним на часовима или додатном литературом.

Питања су распоређена према редоследу тематских блокова, наставних тема и текстова у хрестоматији.

Први семестар

Први блок

Предшколска педагогија као научна дисциплина и практична теорија васпитања

1. Предмет, задаци и основне функције предшколске педагогије као научне дисциплине. ★
2. Зашто се предшколска педагогија одређује као развојно-нормативна научна дисциплина? ★
3. Конституисање и место предшколске педагогије у систему педагошких дисциплина. ★
4. Предшколска педагогија као научна и као наставна дисциплина. ★
5. Значај предшколске педагогије у професионалном образовању васпитача. ★
6. Предшколска педагогија као систем научних знања, а не као збир практичних упутстава, правила и рецепата. ★★
7. Однос научног знања, васпитног програма и васпитно-образовне праксе. ★
8. Шта значи научно заснивати васпитну праксу? ★
9. Улога васпитача у пракси која се ослања на научна знања. ★
10. Васпитач као тумач конкретних ситуација и одговорни доносилац професионалних одлука. ★★
11. Однос предшколске педагогије и практичне теорије васпитања. ★★

12. Предмет предшколске педагогије: зашто се не може свести само на дете и његов развој? ★★
13. Васпитање детета предшколског узраста као сврсисходна, друштвено и историјски условљена делатност. ★★
14. Однос основних појмова предшколске педагогије: васпитање, образовање, учење, развој и социјализација. ★★★
15. Однос неге, односа, комуникације, учења и развоја у предшколском васпитању. ★★★
16. Значење појмова искуство, делатност и пракса у проучавању предшколског васпитања. ★★★
17. Научни појмови као инструменти уочавања, описивања, тумачења и истраживања васпитних појава. ★★★
18. Однос предшколске педагогије и других наука које проучавају дете, развој и васпитање. ★
19. Разлика између преузимања знања других наука и њиховог интегрисања из педагошке перспективе. ★★
20. Зашто развојна психологија сама не може да одговори на питање како треба организовати васпитање? ★
21. Разлике између психолошког, социолошког и педагошког проучавања исте појаве. ★★★
22. Специфичност педагошке перспективе у проучавању игре, учења, породице и дечјих односа. ★★★
23. Предшколска педагогија као вредносно заснована друштвена и хуманистичка дисциплина. ★★
24. Однос научних чињеница, теоријских тумачења, вредности и циљева васпитања. ★★
25. Зашто предшколска педагогија не може бити потпуно вредносно неутрална? ★★
26. Повезаност слике о човеку и детету са циљевима и начинима васпитања. ★★
27. Дете као делатно и стваралачко биће. ★★
28. Значење делатности, стваралаштва, културе, историјичности и заједнице за разумевање васпитања. ★★★
29. Предшколска педагогија као основ критичког преиспитивања друштвених и васпитних појава. ★★
30. Начини долажења до научних знања о предшколском васпитању. ★★★
31. Повезаност теоријског полазишта, предмета истраживања, истраживачког питања, метода, података и тумачења. ★★★
32. Три области методолошког рада у предшколској педагогији: истраживање постојеће праксе, моделовање васпитног процеса и процењивање његових ефеката. ★★★
33. Разлика између успутног гледања и систематског посматрања васпитно-образовне праксе. ★★★
34. Фокус, јединица посматрања и показатељи у посматрању васпитне ситуације. ★★★
35. Разликовање непосредно ученог, записа, податка, тумачења и вредносне процене. ★★★
36. Ограничења закључивања на основу посматрања једне ситуације у вртићу. ★★★
37. Етичка питања посматрања и истраживања ситуација у којима учествују деца и одрасли. ★★★

Други блок

Друштвено васпитање и развој личности предшколског детета

- 38. Детињство као биолошка, друштвена, културна и историјска категорија. ★
- 39. Зашто се детињство не може разумети само као природна и универзална фаза развоја? ★
- 40. Друштвено и историјско конструисање детињства. ★
- 41. Променљивост положаја детета и друштвених очекивања од деце кроз историју. ★
- 42. Различитост детињстава у зависности од културног, породичног, економског и институционалног контекста. ★
- 43. Слика о детету као основа васпитне концепције и праксе. ★★
- 44. Дете као незрело, зависно и некомпетентно биће и педагошке последице такве слике. ★
- 45. Дете као компетентно, активно и креативно биће. ★★
- 46. Могућа ограничења и противречности слике о компетентном детету. ★★
- 47. Однос слике о детету и расподеле моћи између деце и одраслих. ★★
- 48. Слика о детету у Основама програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“. ★
- 49. Дете као јединствено и целовито биће, биће игре, активно и креативно биће и учесник заједнице вршњака и одраслих. ★
- 50. Холистичка природа развоја детета. ★★
- 51. Зашто се когнитивни, емоционални, социјални, физички, језички и стваралачки развој не могу посматрати као изоловане области? ★★
- 52. Интегрисано учење деце предшколског узраста. ★
- 53. Разлика између интегрисаног учења и повезивања унапред издвојених образовних садржаја. ★
- 54. Како дете учи кроз повезивање искустава, идеја, осећања, покрета, говора, игре и истраживања? ★
- 55. Добробит као вредност и дугорочни циљ предшколског васпитања и образовања. ★
- 56. Однос добробити, делања и односа у учењу и развоју детета. ★
- 57. Зашто добробит детета не треба свести на пријатност, задовољство и заштићеност? ★★
- 58. Значај изазова, истраживања, самосталности и преузимања иницијативе за добробит детета. ★★
- 59. Односи као основни контекст учења, развоја и добробити детета. ★
- 60. Значај вршњачких односа за развој идентитета, саморегулације, емпатије и разумевања других. ★
- 61. Учење кроз сарадњу, преговарање, конфликте и заједничко решавање проблема са вршњацима. ★
- 62. Конфликт као могућа прилика за учење у вршњачким односима. ★★

- 63. Повезаност дечје игре и стваралаштва. ★
- 64. Игра као капацитет флексибилности у дејству. ★
- 65. Како игра омогућава детету да прерађује, варира и трансформише искуство? ★
- 66. Илузорни план и правила као структурна обележја игре. ★
- 67. Игра као „зауздана слобода“: однос добровољности, слободе и правила. ★
- 68. Значај симболичке игре за развој мишљења, маште и нових начина деловања. ★
- 69. Значај игре за развој емоција, воље, самоконтроле и стваралачких способности. ★
- 70. Зашто се игра не сме свести на средство за постизање унапред постављених образовних циљева? ★
- 71. Зашто једноставно препуштање игре самој себи није довољно? ★
- 72. Услови који подржавају развијену игру и дечје стваралаштво. ★★
- 73. Право детета на партиципацију у животу вртића. ★★
- 74. Зашто изражавање мишљења и бирање међу понуђеним могућностима нису довољни показатељи партиципације? ★
- 75. Дечја интересовања као релациона и контекстуално грађена, а не као готове особине детета. ★
- 76. Различити начини изражавања дечје перспективе. ★★★
- 77. Како вртић васпитава структуром и културом, независно од посебно планираних активности? ★
- 78. Педагошке поруке правила, ритуала и устаљене организације живота у вртићу. ★
- 79. Од „моћи над дететом“ ка „моћи за“ и „моћи са дететом“. ★
- 80. Зашто промена положаја детета захтева реструктурирање и рекултурацију вртића? ★★

Други семестар

Трећи блок

Институционално и ванинституционално предшколско васпитање: породица, вртић и заједница

81. Породица као примарна заједница живота, односа и социјализације детета. ★
82. Породица као културни, друштвени и релациони контекст развоја детета. ★
83. Однос социјализације, индивидуализације и персонализације. ★
84. Зашто социјализација није само прилагођавање детета постојећем друштву? ★
85. Друштвене неједнакости и њихов утицај на могућности развоја, учења и учешћа деце. ★★
86. Зашто се промене у породичном васпитању не могу објаснити само недовољним знањем или компетентношћу родитеља? ★
87. Друштвено раздвајање света деце и света одраслих и његове последице по породично васпитање. ★
88. Разлика између институционализованог и друштвеног васпитања деце. ★
89. Зашто предшколска установа не треба да преузима или „исправља“ васпитну функцију породице? ★★
90. Друштвени услови настанка и развоја предшколских установа. ★
91. Историјски развој и институционализација предшколског васпитања. ★
92. Развој забавишта и предшколских установа у Србији. ★
93. Промене функција предшколских установа: од чувања и заштите до васпитања и образовања. ★
94. Васпитно-образовна, социјална, здравствено-превентивна и функција неге предшколске установе. ★
95. Јединство васпитања, образовања, неге, здравствене и социјалне подршке. ★★
96. Специфичност предшколске установе у односу на породицу и школу. ★★
97. Историјска и савремена напетост између игре и школаризације предшколског периода. ★★
98. Предшколска установа као део система васпитања и образовања и јавни друштвени ресурс. ★★
99. Педагошка, друштвена и економска функција предшколских програма. ★
100. Доступност, обухват и праведност у предшколском васпитању. ★★
101. Континуитет и дисконтинуитет искуства детета између породице, вртића и школе. ★★★
102. Транзиција као процес који обухвата период пре, током и после непосредне промене. ★★★
103. Адаптација као узајаман, релациони и контекстуалан процес. ★★★
104. Прелазак детета из породице у вртић као процес грађења односа детета, породице и васпитача. ★★★

- 105. Преласци из јасала у вртић, из једне групе или установе у другу и из вртића у школу. ★★★
- 106. Партнерство вртића са породицом: поверење, поштовање, дијалог, двосмерност и заједничко одлучивање. ★
- 107. Различите парадигме и модели односа породице и предшколске установе. ★★★
- 108. Вртић као отворени систем. ★
- 109. Разлика између отвореног и затвореног система предшколског васпитања. ★
- 110. Отвореност вртића према породици и локалној заједници. ★
- 111. Локална заједница као контекст, ресурс и простор учења и учешћа детета. ★★
- 112. Вртић као мрежа места учења и учешћа, а не само као зграда, радна соба и двориште. ★
- 113. Организациона култура предшколске установе: вредности, норме, правила, традиција и устаљени обрасци односа. ★
- 114. Организациона структура предшколске установе: простор, време, број деце и одраслих и начин формирања група. ★
- 115. Међусобна повезаност културе и структуре установе. ★
- 116. Простор и време као израз програмске концепције и слике о детету. ★★

Четврти блок

Предшколско васпитање у Србији: програмске концепције, реални програм, квалитет и професија васпитача

- 117. Појмови програм, програмски документ, програмска концепција, курикулум и реални програм. ★★★
- 118. Разлика између прописаног програма и програма који деца и одрасли стварно живе. ★★
- 119. Развој програмских концепција предшколског васпитања и образовања у Србији. ★★★
- 120. Друштвени и историјски контекст развоја програмских концепција у Србији. ★★★
- 121. Однос програмског документа и слике о детету, учењу, васпитачу, вртићу и програму. ★★★
- 122. Поређење академске, развојне и холистичке програмске оријентације предшколског васпитања и образовања. ★★★
- 123. Положај игре, учења и свакодневног живота у различитим програмским оријентацијама. ★★★
- 124. Улога васпитача и положај детета у различитим програмским оријентацијама. ★★★
- 125. Теоријско-вредносна полазишта Основа програма „Године узлета“. ★★
- 126. Вртић као место заједничког живљења, демократске и инклузивне праксе. ★
- 127. Добробит као дугорочни циљ програма „Године узлета“. ★★
- 128. Диспозиције за учење као дугорочни начини односа детета према себи, другима, учењу и свету. ★★★

129. ☐ Односи, делање и контекст као димензије реалног програма. ★
130. Односи у реалном програму: однос са вршњацима, васпитачем, породицом и заједницом. ★
131. Контекст реалног програма: култура и структура установе, породица, заједница и физичко окружење. ★
132. Грађење програма као динамичан и израњајући процес. ★
133. Идеје, питања, претпоставке и иницијативе деце у грађењу програма. ★
134. Организација простора, времена и материјала као подршка учешћу деце у грађењу програма. ★
135. Како васпитач усмерава истраживање, а да не преузме процес од деце? ★
136. Улога породице, колега, других професионалаца и локалне заједнице у грађењу програма. ★
137. Документовање као основ разумевања, развијања и мењања програма. ★
138. Рефлексија васпитача у процесу грађења реалног програма. ★
139. Квалитет предшколског васпитања као динамичан процес, а не једном достигнуто стање. ★
140. Мултидимензионалност квалитета предшколског васпитања. ★
141. Мултиперспективност квалитета: перспективе детета, породице, практичара и заједнице. ★
142. Ограничења свођења квалитета на прописане стандарде и спољашњу процену. ★
143. Статичност, фрагментираност, једноперспективност и униформност као проблеми политике квалитета. ★
144. Имплементација програмске концепције као промена односа, имплицитних теорија и културе установе. ★★★
145. Школаризација предшколског периода као савремена противречност. ★★★
146. Професија васпитача као етичка и рефлексивна пракса. ★★
147. Личне и имплицитне теорије васпитача. Како имплицитна уверења утичу на оно што васпитач у ситуацији види, како је тумачи и како поступа? ★★★
148. Професионална аутономија и одговорност васпитача. ★★★
149. Рефлексивност као основ професионалног деловања и развоја васпитача. ★★
150. Компетентан васпитач и компетентан систем. ★
151. Васпитач као члан заједнице професионалног учења. ★★

Систем оцењивања

Предиспитне обавезе	поена	Завршни испит	Поена
Активности на часовима	10	усмени испит	30
колоквијум-и	30		
Задаци за праксу	30		

Студенти који не похађају наставу и не обављају задатке предвиђене на часовима наставе и у току професионалне праксе, бодове на предиспитним обавезама надокнађују приступањем писменом испиту на ком могу освојити максимално 30 поена, колико носе задаци за праксу, који се састоје од реализације и презентације задатака. Писмени испит организује се пре термина усменог испита у сваком испитном року.